

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pravni položaj Gibraltarja v mednarodnem pravu

Margerita Jurkovič

Article information:

To cite this document:

Jurkovič, M. (2018). Pravni položaj Gibraltarja v mednarodnem pravu, Dignitas, št. 53/54, str. 116-151.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/53/54-8>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pravni položaj Gibraltarja v mednarodnem pravu

Margerita Jurkovič

1. Uvod

»Gibraltarska skala (angl. The Rock of Gibraltar) je dejansko obrnjena narobe! Ko sta pred milijoni let trčili afriška in evropska plošča, se je skala dvignila iz morske postelje in se prekucnila, tako da je, v jeziku geologije, vse tisto, kar bi moralo biti na spodnjem delu skale, na njenem vrhu.«¹

Na jugozahodnem delu Pirenejskega polotoka leži angleška kolonija Gibraltar, prekomorski teritorij Velike Britanije v velikosti okoli šest kvadratnih kilometrov. Kot zadnje preostalo nesamoupravno ozemlje v Evropi² se je julija 2006 z objavo osnutka nove ustave prvič v njegovi zgodovini vzpostavilo ustavnopravno vprašanje pravice gibraltarskega naroda do samoodločbe. Novembra istega leta so Gibraltarci na referendumu potrdili ustavo, ki je začela veljati leta 2007.³

V prispevku želim podati prikaz pravnih izhodišč in nesoglasij, ki so pogosta tema razprav med Gibraltarjem, Španijo in Veliko Britanijo. Do teh vprašanj je svoja stališča oblikovala tudi Organizacija združenih narodov. V zadnjih letih so se odnosi med Španijo in Veliko Britanijo izboljšali. Rezultat tega izboljšanja je bil tudi začetek pogajanj o delitvi vrhovne oblasti nad Gibraltarjem med državama. Kljub temu morebitni dogovor o skupni vrhovni oblasti teh dveh držav nad Gibraltarjem ne bi povsem zadovoljil španskih zahtev, še manj pa bi izpolnil želje in vizije gibraltarskega naroda.

¹ Gibraltar info. Dostopno: <http://www.gibraltarvisit.com/index.htm> (15. 8. 2010).

² Nesamoupravno ozemlje ali angl. Non-self-governing territory je termin, ki je nastal v Združenih narodih. Glej tudi Armstrong, Elisabeth: The United States and Non-Self Governing Territory, *International Journal* (1948) 4, Vol. 3, str. 327–333. Dostopno: <http://www.jstor.org/pss/40197453> (26. 8. 2010).

³ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 153.

Gibraltar, z 28.000 prebivalci⁴ in dvoodstotno brezposelnostjo, dosega predvsem s storitvenimi dejavnostmi, turizmom in ladjedelništvom letno 769 milijonov ameriških dolarjev bruto domačega proizvoda. Poleg ekonomske moči ima gibraltarski narod izredno razvito politično zavest. Septembra 1967 je na referendumu 12.138 volivcev izglasovalo, da želijo ostati pod vrhovno oblastjo Velike Britanije. Samo 44 volivcev je glasovalo za prenos oblasti na Španijo. Izid je bil plebiscitarnega značaja: 95,8-odstoten. Novembrski referendum leta 2002 se je zaključil z rezultatom sedemnajst tisoč glasov proti predlogu o deljeni špansko-angleški vrhovni oblasti nad Gibraltarjem. V skupnem seštevku je 88 odstotkov volivcev glasovalo proti takšnemu režimu. Prejšnja močna želja Gibraltarcev, da bi ostali pod britansko vrhovno oblastjo, se je zaradi občutka, da jih je Velika Britanija z bilateralnimi pogajanjmi s Španijo izdala, nenadoma razblinila. Rezultat tega občutka je njihova nenadna želja po neodvisnosti, kar je kmalu pripeljalo do trilateralnih pogajanj.

Hkrati so se začela skorajda tajna pogajanja med Gibraltarjem in Veliko Britanijo glede nove ustave. Ko so postala javna, se je prav zaradi določbe v ustavi o pravici naroda do samoodločbe v španski vladi pojavilo veliko nezadovoljstvo. Prvo poglavje gibraltarske ustave vključuje določbo o pravici vseh »ljudstev« do samoodločbe.⁵

Gibraltar je eno od šestnajstih preostalih nesamoupravnih območij na svetu. Takoj po drugi svetovni vojni je več kot 700 milijonov prebivalcev živelo na takšnih območjih. Generalna skupščina Združenih narodov je leta 1949 ustanovila Specialno komisijo sedemnajstih članov za nesamoupravna območja. V letu 1963 se je Specialna komisija razširila na 24 članov, da bi pregledala priložno Deklaracijo o podelitvi neodvisnosti kolonialnim deželam in narodom (angl. *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*) ter sestavila predloge za njeno implementacijo (gre za Resolucijo 1514). Danes se ta komisija ime-

⁴ »Gibraltarians include Catholic, Protestant, Jewish, Hindu, and a few Muslim citizens. They were linked to the population of the Spanish hinterland through common customs and intensive inter-marriage until 1969, when Spain closed the border for thirteen years. Today this kind of common borderland society is almost nonexistent. While the Sephardic Jews have always been an integrated part of Gibraltar, they tend to segregate themselves. By contrast, the Hindu community politically and culturally has integrated more fully. Moroccan workers are largely excluded from civil society.« Gibraltar. Dostopno: <http://www.everyculture.com/Ge-It/Gibraltar.html> (11.8.2010).

⁵ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 155.

nuje tudi Komisija štiriindvajsetih za dekolonizacijo (angl. *Committee of 24 on Decolonisation*).

Resolucija 1514 pojasnjuje zavezo OZN k načelu enakosti in načelu samoopredelitve. Med drugim omenja, da »si ljudje tega sveta srčno želijo konca kolonializma in vseh njegovih oblik«. Generalna skupščina je naložila Združenim narodom pomembno vlogo pri gibanju za neodvisnost nanesamoupravnih območjih. Prav tako tudi Resolucija 1514 oznanja, da je proces liberalizacije nekaj neizogibnega in da je kolonializmu nujno treba narediti konec. Resolucija navaja, da »imajo vsi ljudje neodtujljivo pravico do svobode in neodvisnosti ter do integritete na lastnem teritoriju«.⁶

Medtem ko Resolucija 1514 spodbuja idejo o neodtujljivi pravici do svobode in neodvisnosti, je ta ideja v nasprotju z argumentom Španije, ki zatrjuje, da je pravica do samoodločbe pogojena z načelom teritorialne integritete. Španija se namreč oprijema šestega odstavka Resolucije, ki pravi: »Vsak poskus ogrožanja nacionalne enotnosti in kršenja teritorialne integritete države je v nasprotju z načeli Ustanovne listine Združenih narodov.« Četudi so kršitve teritorialne integritete nezdržljive z načeli Ustanovne listine, pa je pravica do samoodločbe omenjena v njenem prvem členu, ki navaja pravico vseh ljudstev do samoopredelitve. Omenjena je tudi v petinpetdesetem členu, v kontekstu obstoja ekonomske in socialne stabilnosti. Nikjer pa ni jasne definicije te pravice in posledic, ki izhajajo iz njene uveljavitve.⁷

Že v resolucijah Generalne skupščine Združenih narodov je pravica do samoodločbe naroda predstavljena kot pravica in kot načelo hkrati, kar v mednarodnem pravu ni nenavadno, če upoštevamo prepletenost prava in politike. Zdi se, da je kot načelo pridobilo univerzalno, vsesplošno sprejetje, četudi to, kaj naj bi v praksi točno pomenilo, nikjer ni povsem jasno opredeljeno.

Pravico do samoodločbe poznamo v več oblikah: zunanja, notranja, politična, kulturna, nacionalna, mednarodna, verska, ekonomska, protikolonialna ter tista, ki temelji na pravicah manjšin. Po mnenju Benjamina Neubergerja je Gibraltar klasičen primer

⁶ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 161–162.

⁷ Ibid.

zunanje samoodločbe naroda.⁸ Zunanja samoodločba predvideva pravico vsakega ljudstva, da se samostojno odloči, pod čigavo vrhovno oblastjo bo živel.⁹

Nekatera dejstva aktualnega dogajanja glede Gibraltarja je mogoče razumeti tudi kot razloge za prepričanje, da bi lahko bila ob izpolnjenosti določenih pogojev mednarodna javnost, predvsem pa skupna evropska politika, naklonjena zamisli, da Gibraltar res postane samostojno ozemlje. Zdi se, da je še več razlogov, ki govorijo v prid pričakovanju, da Gibraltar v kratkem vendarle preneha biti britanska kolonija in nesamoupravno ozemlje.

Vzroke za nesoglasja dveh evropskih kraljevin glede pravice do vrhovne oblasti nad tem politično in ekonomsko nadvse zanimivim in pomembnim ozemljem gre iskati tudi pri strateško pomembnih dejstvih.¹⁰ Pri preučevanju pravnega in političnega statusa Gibraltarja se porajajo številna zanimiva vprašanja. Pravzaprav gre za iskanje identitete Gibraltarja in argumentov za njeno prepričljivo utemeljitev.

⁸ Benjamin Neuberger je izraelski profesor političnih znanosti. Glej tudi Benjamin Neuberger: *National Self –*

Determination: A Theoretical Discussion, 29 (3) *Nationalities papers* 391(2001), str. 391–418.

⁹ Christian Leathley: *Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution*, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 170.

¹⁰ Npr. v zvezi z obrambo teritorija. »The Royal Gibraltar Regiment was raised in Gibraltar under the DEFENCE FORCE ORDINANCE 1943 (later the Gibraltar Regiment Ordinance 1998). The Regiment is included in the British Army as a colonial force through the Corps Warrant. Organised, equipped and with a similar role to a light role battalion it comes under The Director of Infantry and the Queen's Division umbrella. The Regiment comes under the Headquarters British Forces Gibraltar which in turn comes under the auspices of Permanent Joint Headquarters as an overseas garrison.« *The Royal Gibraltar Regiment*. Dostopno: <http://www.1rg.gi/home.qxp> (28. 7. 2010).

Slika 1: Ozemlje Gibraltarja.

2. Zgodovina gibraltarja

»Za Gibraltar je bila usodna premoč admirala Georgea Roo-ka, ki je šest ur po prvem topovskem izstrelku in po 120 mrtvih na obeh straneh avgusta 1704 guvernerja španske vojske Diega de Salinasa prisilil k vdaji. Gibraltar, po arabsko Tarikova gora, je 300 let po avgustovski bitki še vedno britansko odvisno ozemlje... Edina razlika v primerjavi z Otokom je mnogo bolj žgoče sonce, avtomobili pa kot pri nas vozijo po desni strani.«¹¹

Zgodovina Gibraltarja se navadno razmejuje na štiri med seboj zelo različna obdobja, in sicer:

¹¹ Skala se je z živo verigo ogradila od Španije. Tristota obletnica kolonizacije Gibraltarja tudi z diplomatskim iskrenjem, Dnevnik, 5.8.2004. Dostopno: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/90851 (20.8.2010).

- A) zgodnja doba – prazgodovina do 711 n.š.,
- B) arabska doba – 711 do 1462,
- C) španska doba – 1462 do 1704,
- Č) britanska doba – 1704 do danes.

2.1 Zgodnja doba

Gibraltar je rt, sestavljen iz apnenca, peska in marmorja, z najvišjo točko 430 metrov nadmorske višine. Mitologija pravi, da je bil severni del gore, ki jo je Herkul razbil in razdelil na dva dela z namenom, da bi ljudem omogočil prehod med Atlantskim oceanom in Sredozemskim morjem. V rimski dobi je bil znan kot *MonsCalpe*, eden izmed Herkulovih stebrov.¹² Ob pogledu iz daljave Gibraltar spominja na otok ob španski obali.¹³

Na območju Gibraltarja, danes znanem kot *Campo de Gibraltar*, je človek živel že v prazgodovinski dobi. Ko so na rt leta 1000 p.n.š. prispeli prvi Feničani, nato pa še Grki, Kartažani, Rimljani, Zahodni Goti in Vandali, je bil Gibraltar že dokaj trdno zasnovan. V zgodnjem osmem stoletju mu je zavladal zahodnogotski kralj Roderic. Leta 711 je Gibraltar osvojil arabski vojskovodja Tarik ibn Ziyad; tudi ime »Gibraltar« izhaja iz španskega prevoda termina *Djabal Tarik*, Tarikova skala.¹⁴

2.2 Arabska doba

Obdobje arabskega nadzora nad Gibraltarjem je brez resnejše prekinitev trajalo skoraj 600 let. Leta 1146 je dinastija Almohadov iz Afrike začela z versko vojno zoper arabsko dinastijo v Španiji in kristjane v tej pokrajini. Fanatični napadalci so bili uspešni, da pa bi se zavarovali pred vdori sovražnika, ki so sledili, je vodja skupine Abd-al-Mu'min na gibraltarskih tleh ukazal zgraditi trdnjavo.

V naslednjih letih je bil *Campo de Gibraltar* področje bojev med Arabci in Španci; nadzor nad ozemljem je nekajkrat prešel od enih k drugim. Leta 1462 je Gibraltar trajno – če bi se obdobju 242 let lahko reklo trajno – postal španski.¹⁵

¹² Južni steber je bil znan kot Mons Abyla, kasneje Djabal Musa.

¹³ Howard S. Levie: *The Status of Gibraltar*, Westview Press, 1983, str. 2–3.

¹⁴ Howard S. Levie: *The Status of Gibraltar*, Westview Press, 1983, str. 2–3.

¹⁵ Howard S. Levie: *The Status of Gibraltar*, Westview Press, 1983, str. 4.

2.3 Španska doba

Kastiljski kralj Henrik IV. je meje svojega kraljestva razširil tudi s prevzemom ozemlja Gibraltarja, kar je pomenilo špansko jurisdikcijo nad celotnim zalivom. Leta 1465 je kralj Henrik za guvernerja Gibraltarja postavil nekega Beltrana de la Cueva, kar je vojvodo Medina-Sidonia tako razjezilo, da je čez nekaj let napadel in zasedel Gibraltar. Nadzor nad ozemljem je obdržal do leta 1502, ko je Izabela I.,¹⁶ kraljica Kastilje in Aragone, želela združiti španske pokrajine Pirenejskega polotoka in je zato od vojvode zahtevala vrnitev Gibraltarja španski kroni. Če izvzamemo turški napad leta 1540 in kasnejšo agresijo arabskih piratov, je Gibraltar ostal pod španskim okriljem do leta 1704, ko so ga osvojile nemško-angleške pomorske in združene kopenske enote z nemškim oficirjem na čelu.¹⁷

2.4 Britanska doba

Leta 1710 sta oxfordski grof Robert Harley in Henry St. John želela končati vojno in začela so se mirovna pogajanja z Ludvikom XIV. Eden izmed njegovih predlogov je bila izročitev Gibraltarja Veliki Britaniji. V predhodnih tajnih mirovnih dogovorih, v katerih je Francija delovala v korist Španije, je bila Britancem prepuščena oblast nad Gibraltarjem in Pogodba iz Utrechta med Španijo in Veliko Britanijo je 13. julija 1713 izrecno opredelila to oblast in pogoje, ki so vzrok za spor med pogodbenicama od podpisa Pogodbe dalje.¹⁸

2.5 Pogodba iz Utrechta

Pogodba iz Utrechta je pravzaprav skupek pogodb, ki so urejale obveznosti, izhajajoče iz Španske nasledstvene vojne. Deseti člen Pogodbe iz Utrechta pravi:

»Katoliški kralj zase ter za svoje naslednike prenaša kraljevini Veliki Britaniji popolnoma in v celoti mesto in gibraltarski grad,

¹⁶ Omeniti velja zastavo kot simbol Gibraltarja, ki ga je odobrila kastiljska kraljica Izabela leta 1502. Zastava prikazuje njegov grb, na katerem je rdeč grad s ključem, ta pa simbolizira gibraltarsko trdnjavo. Posebnega pomena je predvsem zato, ker je edina zastava med vsemi britanskimi kolonijami, ki ne temelji na zastavi Združenega kraljestva.

¹⁷ Howard S. Levie: *The Status of Gibraltar*, Westview Press, 1983, str. 5.

¹⁸ Peter Rudolf Bernhardt, Macalister-Smith: *Encyclopedia of public international law*, Elsevier, North-Holland, 1995, str. 597.

skupaj s pristaniščem, obrambnimi utrdбами in trdnjavo, ter se odpoveduje posesti, ki naj preide absolutno v uživanje Veliki Britaniji. Ta naj ima na njej vse pravice za vekomaj, brez izjeme ali kakršnihkoli preprek.«¹⁹

Zadnji stavek desetega člena Pogodbe pravi:

»V primeru, da bi se Kraljevini Veliki Britaniji na tem mestu kadarkoli v prihodnosti zahotelo prodati, podariti ali v kakršnemkoli smislu odtujiti posest nad Gibraltarjem, ta pogodba določa, da ima Španija na tej posesti še zmeraj prednostno pravico.«

Za Španijo je kljub Pogodbi iz Utrechta izročitev Gibraltarja Veliki Britaniji sporna. Španci menijo, da je bil kralj Filip V. v nekem smislu prevaran, kar bi moralo izničiti dogovor med državama. Poleg tega so prepričani, da jim ostaja pravica do teritorialne integritete. Njihov argument je, da je britanska okupacija Gibraltarja nenaravna že zaradi njegove lokacije.²⁰

Britanci so seveda nasprotnega mnenja. Prepričani so, da je Pogodba iz Utrechta v celoti veljavna in da je z njo vrhovna oblast nad Gibraltarjem prenesena na Veliko Britanijo brez izjeme. Vsekakor imata obe strani dovolj močne argumente za svoji nasprotni stališči, vendar je vprašanje vrhovne oblasti nad Gibraltarjem zaradi njegove geografske lege izjemnega pomena tudi za svetovno mednarodno pomorstvo. Rezultat mirovnih pogajanj, izhajajočih iz španske nasledstvene vojne, je namreč pomenil britanski prevzem nadzora nad Gibraltarskimi vrati in popoln nadzor nad trgovino v Sredozemlju.

2.6 Poudarki o nasprotju interesov

2.6.1 Stališče Španije

Eden od argumentov Špancev zoper veljavnost Pogodbe iz Utrechta je terminološka razlaga pojmov, ki se pojavljajo v dokumentu. Predvsem se sklicujejo na uporabljeni pojem »posesti« (angl. *propriety*, lat. *proprietatem*), ki naj bi v kontinentalnem civilnem pravu nudil manjšo pravico kakor pojem »naslov« (angl. *title*) v angleškem običajnem pravu. Če upoštevamo to razliko, uporaba besede *propriety* ne more predstavljati pravega namena strank.

¹⁹ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 157.

²⁰ Kakorkoli, ta argument nima posebne teže, če pomislimo na špansko okupacijo severnoafriške Ceute in Melille.

Trditev, da Španija s Pogodbo ni prenesla popolne oblasti na Veliko Britanijo, velikokrat temelji na omejitvi izvrševanja oblasti z besedami »brez kakršnekoli teritorialne jurisdikcije«;²¹ povsem nesprejemljivo je namreč, da bi katerikoli narod sprejel teritorialno oblast s tako visokimi omejitvami.

Zadnji odstavek desetega člena Pogodbe iz Utrechta določa obveznosti Velike Britanije, da mora ob vsaki spremembi statusa Gibraltarja pridobiti odobritev Španije; nasprotno ravnanje pripelje do posledice, da se Pogodba iz Utrechta izniči in se s tem vrhovna oblast nad Gibraltarjem povrne Španiji.²²

Dejstvo, da je Gibraltar še zadnja preostala kolonija v Evropi, Španci razumejo kot žalitev in nasprotovanje njihovi teritorialni integriteti. Poleg tega menijo, da Gibraltar kot območje brez davkov in zatočišče za podjetništvo Španiji odjema kapital in da je »meka« pranja denarja, davčnih utaj in tihotapljenja prepovedanih drog.²³

2.6.2 Stališče Velike Britanije

Eno izmed spornih vprašanj, izhajajočih iz Pogodbe, je tudi obseg same izročitve ozemlja, o čemer imata državi povsem različni stališči. Britanci so od dneva podpisa Pogodbe prepričani, da teritorij obsega tudi del ozemlja severno od gibraltarske skale, saj je nujnega pomena za obrambo tistega, kar je bilo pridobljeno.

Zgodovinsko je bila zemeljska ožina razdeljena na dva dela. To ozemlje je bilo splošno znano kot nevtralno območje.²⁴ Na njegovem južnem delu si je pravice upravljanja dolga leta pridržala Velika Britanija, na severnem pa so bile španske straže.

Leta 1838 so Britanci ustanovili svoje straže, s čimer so še trdneje poudarili svoj nadzor nad ozemljem. Kasneje so svojo vrhovno oblast utrjevali z gradnjo hiš, vojaških taborišč in s pokopališčem. Na spornem območju so bile prisotne patrulje tako civilne kot vojaške policije. Kljub temu se strani dolgo nista mogli dogovoriti, či-

²¹ Zadnji stavek prvega odstavka desetega člena Pogodbe iz Utrechta določa: »But that abuses and frauds may be avoided by importing any kind of goods, the Catholic King wills, and takes it to be understood, that the above named propriety be yielded to Great Britain, without any territorial jurisdiction (poudarek M. J.), and without any open communication by land with the country roundabout.«

²² Peter Rudolf Bernhardt, Macalister-Smith: Encyclopedia of public international law, Elsevier, North-Holland, 1995, str. 597.

²³ Glej About.com: SpainTravel, Corrigan Damian: The Question of Gibraltar's Sovereignty – British, Spanish or Independent? Dostopno: <http://gospain.about.com/od/spanishpolitics/i/gibraltarprob.htm> (24. 7. 2010).

²⁴ Območje med britanskimi stražami in špansko mejo.

gav pravni sistem bo veljal in čigavi organi pregona bodo aretirali zločince, ki se nahajajo na tem območju.

Povsem nemogoče bi bilo natančno opredeliti zgodovinske dogodke na zemeljski ožini med letoma 1713 in 1838. Zadošča trditev, da je vzpostavitev jurisdikcije in nadzora nad tem območjem za obe državi zahtevala velik napor. V letu 1891 so Španci postavili žično ograjo, ki je mejila na nevtralno območje. Leta 1909 so Britanci postavili mejno pregrado v liniji svojih stražarnic, kar je povzročilo velik protest Španije.

Tako imenovano nevtralno območje je povsem izginilo leta 1954, ko so Španci nekaj metrov ob britanski mejni pregradi zgradili svoje stražarnice. Kljub diplomatskim protestom Britancev je Španija s tem dejanjem utrdila oblast nad nevtralnim območjem.²⁵

Državljeni Velike Britanije so glede statusa Gibraltarja pravzaprav ravnodušni, saj vprašanje Gibraltarja ne vpliva na britansko politiko. Britanska vlada se zaveda, da je Gibraltar v težki situaciji in da v precejšnji meri povzroča trenja med Španijo in Veliko Britanijo. Zatorej je ena večjih želja Velike Britanije, da bo izid pogajanj zadovoljiv za vse tri strani.²⁶

2.6.3 Stališče Gibraltarja

Gibraltar je britanski, ker to želi biti.²⁷

Ustanovna listina Združenih narodov v prvem členu vsebuje načelo enakopravnosti ljudstev in njihovo pravico do samoodločbe, na kar se Gibraltar v zadnjem času velikokrat sklicuje. Poleg tega Španijo pogosto opominja, da Pogodba iz Utrechta kljub svoji arhaičnosti zagotavlja položaj Gibraltarja kot kolonije Velike Britanije.

Položaj Gibraltarja kot kolonije pomeni, da tehnično ni del Španije in z ničemer ne krši pravic španskega naroda. Vsekakor to ni okupirano ozemlje. Enako velja npr. za Portugalsko, ki si s Španijo deli Iberski polotok.²⁸

²⁵ Howard S. Levie: The status of Gibraltar, Westview Press, 1983, str. 16–18.

²⁶ Glej About.com: Spain Travel, Corrigan Damian: The Question of Gibraltar's Sovereignty – British, Spanish or Independent? Dostopno: http://gospain.about.com/od/spanishpolitics/i/gibraltarprob_2.htm (24. 7. 2010).

²⁷ Naj na tej točki opredelim etnično strukturo prebivalcev Gibraltarja: Gibraltarci (po rodu Maltežani, Portugalski, Andaluzani in Genovežani), Britanci, Maročani in Indijci.

²⁸ Glej About.com: Spain Travel, Corrigan Damian: The Question of Gibraltar's Sovereignty – British,

V mednarodni javnosti velja prepričanje, da v današnjem svetu ni prostora za šibke argumente o vrhovni oblasti. S tem, ko določen del španske politike sodelovanje Gibraltarja pri pogajanjih glede nadzora nad njim označuje kot »ponižujoče« do Španije, je več kot očitno, da gre bolj za ponos kakor za iskanje praktične rešitve ali za željo po iskanju pravice za narod.

2.7 Dogodki v novejši zgodovini

Gibraltar je postal kolonija Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske leta 1830. Z nastankom Združenih narodov se je pojavila tendenca po možnosti samoodločbe kot pravice vseh kolonij do odcepitve. Ko je Španija postala članica Združenih narodov, je vsako leto znova na podana poročila Velike Britanije o Gibraltarju kot teritoriju pod angleško administrativno oblastjo vlagala ugovor jurisdikcije.

Leta 1964 je Posebna komisija Združenih narodov Veliko Britanijo in Španijo povabila k pogajanjem glede oblasti nad Gibraltarjem, kar je Velika Britanija zavrnila z argumentom, da se pod pritiskom ne želi pogajati. Kljub temu so se po sprejetju resolucije Združenih narodov pogajanja pričela in leta 1966 je Velika Britanija Španiji predložila osnutek glede pravnih vprašanj, ki naj bi ga poslali v obravnavo Mednarodnemu sodišču pravice (angl. *International Court of Justice*). Španija je predlog zavrnila.²⁹

Prihodnje leto, pred začetkom novih pogovorov, je Španija ponovno poslabšala položaj, in sicer z obvestilom Mednarodni organizaciji za civilno letalstvo o vzpostavitvi zaščenega območja nad španskim ozemljem in vodami okrog Gibraltarja. Velika Britanija je odgovorila z izvedbo referendum med Gibraltarci, kar je bilo v nasprotju z ugovori Posebne komisije in Španije. Izid referendum je bil, kot rečeno, 12.138 glasov v prid Veliki Britaniji in le 44 glasov v prid španski vrhovni oblasti. Kmalu zatem, leta 1969, je Velika Britanija gibraltarskim lokalnim oblastem povečala pristojnosti z objavo Gibraltarskega ustavnega odloka. Španija je z Gibraltarjem prekinila vse stike, pri čemer je ostalo vse do delnega odprtja meje decembra 1982.

Spanish or Independent? Dostopno: http://gospain.about.com/od/spanishpolitics/i/gibraltarprob_2.htm (24. 7. 2010).

²⁹ Glej George Hills: *Rock of Contention: A History of Gibraltar*, Robert Hale Ltd., 1974.

Odkar je Španija postala članica severnoatlantske pogodbenne zveze NATO,³⁰ je vprašanje vrhovne oblasti nad Gibraltarjem še bolj pridobilo na pomenu. Španska vlada je nekaj let omogočala nemoten prehod med Španijo in Gibraltarjem, pričela so se tudi pogajanja o skupnem upravljanju gibraltarskega letališča.³¹ Z nadaljnjimi spremembami v Evropski skupnosti z letom 1992 pa Gibraltar postaja »HongKong Mediterana«, predvsem kar zadeva njegov finančni položaj.

Gibraltar je bil od nekdaj izključen iz dogovarjanj o svoji prihodnosti. Zadnja leta pa je kljub neodobravanju španske opozicijske Ljudske stranke (špan. *Partido Popular*), ki je ta poziv opredelila kot »ponižujoč« za Španijo, prejel vabilo k pogajalski mizi.

Leta 2004 se je Gibraltar pri volitvah v Evropski parlament združil z Jugozahodno Anglijo, čemur je Španija odločno nasprotovala in se pritožila pri Evropskem sodišču (angl. *European Court of Justice*).³² Španija je zatrjevala, da je v nasprotju s pravnim redom EU, da se Gibraltarcem kot prebivalcem držav Commonwealtha³³ dovoli udeležbo na evropskih volitvah, z utemeljitvijo, da nimajo evropskega državljanstva. Graham Watson³⁴ je dejanje Špancev označil kot politično provokacijo, in sicer z argumentom, da so lahko prebivalci članic Commonwealtha in Velike Britanije od nekdaj volili v Evropski parlament, čemur ni Španija še nikdar nasprotovala.

³⁰ North Atlantic Treaty Organization ali skrajšano NATO je obrambno zavezništvo držav, ki se mu je Španija priključila leta 1982. Glej tudi Spain and NATO. Dostopno: <http://countrystudies.us/spain/88.htm> (24. 8. 2010).

³¹ Glej Rudolf Bernhardt, Peter Macalister-Smith: *Encyclopedia of public international law*, Elsevier, North-Holland, 1995.

³² Glej sodbo Evropskega sodišča *Matews v. United Kingdom*, zadeva C-145/04. Dostopno: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0145:SL:HTML>.

³³ Angl. »Commonwealth«, skupnost 53 držav, ki so bile skoraj vse bivši teritorij oziroma kolonije Britanskega imperija. Suverene države Skupnosti narodov so: Antigva in Barbuda, Avstralija, Bahami, Bangladeš, Barbados, Belize, Bocvana, Brunej, Kamerun, Kanada, Ciper, Dominika, Fidži, Gambija, Gana, Grenada, Gvajana, Indija, Jamajka, Kenija, Kiribati, Lesoto, Malavi, Malezija, Maldivi, Malta, Mauricius, Mozambik, Namibija, Nauru, Nova Zelandija, Nigerija, Pakistan, Papua Nova Gvineja, Ruanda, St. Kitts in Nevis, St. Lucia, St. Vincent in Grenadine, Samoa, Sejšeli, Slonokoščena obala, Singapur, Salomonovi otoki, Republika Južna Afrika, Šrilanka, Svazi, Tanzanija, Tonga, Trinidad in Tobago, Tuvalu, Uganda, Vanuatu in Zambija. Odvisna ozemlja Skupnosti narodov so: Ashmorovi in Cartierovi otoki, Avstralsko antarktično ozemlje, Božični otok, Kokosovi otoki, Korálnomorski otoki, Heardov otok in McDonalldovi otoki, Norfolški otok, Cookovo otočje, Niue, Rossovo odvisno ozemlje, Tokelau, Akrotiti in Dekelia, Angvila, Bermudi, Britansko antarktično ozemlje, Britansko ozemlje v Indijskem oceanu, Britanski Deviški otoki, Kajmanski otoki, Falklandski otoki, Gibraltar, Guernsey, Otok Man, Jersey, Montserrat, Pitcairn, St. Helena, Južna Georgia in Južni Sandwichevi otoki, Otoki Turks in Caicos.

³⁴ Liberalni demokrat, član Evropskega parlamenta za Jugozahodno Anglijo in Gibraltar.

Septembra 2006 je Evropsko sodišče odločilo, da Združeno kraljestvo ni kršilo pravnega reda Evropske unije in da Gibraltar lahko nadaljuje z volitvami skupaj z Jugozahodno Anglijo.

Julija 2009 je španski zunanji minister prvič v tristo letih obiskal Gibraltar, kar je španska Ljudska stranka označila za izdajo.³⁵

Kljub manjšemu napredku v pogajanjih in napredku pri odobravanju, da Gibraltar sodeluje pri pogajanjih o svoji suverenosti, Gibraltar ostaja odvisno ozemlje Velike Britanije. Dva večja dosežka pri dogovorih med državama sta dovolitev uporabe gibraltarskega letališča za lete v druge evropske države³⁶ ter več pravic španskih upokojencev, živečih v Gibraltarju.³⁷

2.8 Kratek kronološki pregled zgodovinsko in pravno relevantnih dogodkov³⁸

711: Gibraltar zasede muslimanski vodja Tariq Ibn Ziyad.

1462: Španija odvzame Gibraltar Mavrom.

1501: Izabela I., kraljica Kastilje in Aragone, priključi Gibraltar Španiji.

1704: Angleži zasedejo Gibraltar, Španija izgublja številne kolonije.

1713: Po Pogodbi iz Utrechta Gibraltar formalno pripade Angliji.

1830: Gibraltar postane kolonija britanske krone.

1963: Španska vlada v okviru Združenih narodov pričenja kampanjo o dekolonizaciji Gibraltarja in priključitvi k Španiji.

1967: Prvi referendum, na katerem Gibraltarci izglasujejo nadaljevanje britanske nadvlade.

1969: Britanci predstavijo novo Ustavo Gibraltarja, ki potrjuje vez med Gibraltarjem in Veliko Britanijo ter Gibraltarju zagotavlja notranjo samoupravo.

1973: Gibraltar se skupaj z Veliko Britanijo pridruži Evropski skupnosti.

1981: Prebivalci Gibraltarja dobijo britansko državljanstvo.

³⁵ Glej Guardian.co.uk, Gibraltar: Spanish minister drives history on Rock. Dostopno: <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jul/21/spanish-minister-visits-gibraltar1> (25. 8. 2010).

³⁶ Do nedavnega je veljalo, da lahko letala z Gibraltarja letijo samo v Veliko Britanijo. Glej Keely G., Historic deal on Gibraltar will open up colony and boost trade, The Independent world. Dostopno: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/historic-deal-on-gibraltar-will-open-up-colony-and-boost-trade-416471.html> (26. 8. 2010).

³⁷ About.com: Spain Travel, Damian Corrigan: The Question of Gibraltar's Sovereignty – British, Spanish or Independent? Dostopno: <http://gospain.about.com/od/spanishpolitics/i/gibraltarprob.htm> (24. 7. 2010).

³⁸ Glej BBC News, Gibraltar timeline. Dostopno: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3645338.stm (27. 8. 2010).

1984: Pod pogoji bruseljskega dogovora³⁹ obe strani poskušata razrešiti vprašanje Gibraltarja. Tako britanska kot španska vlada zagotovita enake pravice Špancem v Gibraltarju ter Gibraltarcem v Španiji. Svobodno potovanje med Španijo in Gibraltarjem oživi.

1985: Španija umakne blokado meje. Pogajanja o prihodnosti Gibraltarja se nadaljujejo.

2002: Neuradni referendum pokaže, da skoraj 99 odstotkov prebivalcev Gibraltarja nasprotuje angleško-španski oblasti. Britanija zagotovi, da ne bo prišlo do nikakršnih sprememb brez soglasja prebivalcev Gibraltarja.

November 2003: Španija za trinajst ur zapre mejo z Gibraltarjem.

Avgust 2004: Gibraltar slavi tristoletnico britanske oblasti. Obisk sekretarja britanskega obrambnega ministra Geoffa Hoona. Kritika s strani španskih oblasti.

December 2004: Britanska in španska stran se dogovorita, da bosta Gibraltarju dovolili sodelovanje pri pogovorih glede prihodnosti ozemlja.

September 2006: Ministri iz Velike Britanije, Španije in Gibraltarja podpisajo sporazum o zmanjšanju mejne kontrole. Španska letala dobijo dovoljenje uporabe letališč na gibraltarskih tleh. Dogovor ne omenja vprašanja suverenosti.

November 2006: Volivci na referendumu podprejo predlog o povečanju angleške oblasti.

December 2006: Pričnejo se potniški leti med Gibraltarjem in Španijo.

Julij 2009: Španski zunanji minister Miguel Angel Moratinos prvič v tristo letih obišče Gibraltar.

³⁹ Geoffrey Howe, nekdanji državni sekretar za zunanje zadeve in zadeve Commonwealtha, ter španski zunanji minister Don Fernando Moran Lopez sta z bruseljskim dogovorom 27. 11. 1984 določila način razumevanja in uporabe Lizbonske deklaracije iz 10. 4. 1980, in sicer: a) zagotovitev enakosti in recipročnosti pravic Špancev v Gibraltarju ter Gibraltarcem v Španiji, b) omogočanje prostega pretoka ljudi, vozil in dobrin in c) uvedba pogajalskega procesa, v katerem se bo prek pogovorov reševalo vprašanje vrhovne oblasti nad Gibraltarjem. O tem glej Liberal party, The Brussels Agreement. Dostopno: <http://www.liberal.gi/brussels.html> (27. 8. 2010).

Slika 2, 3 in 4: Pogled na Gibraltar in gibraltarsko ožino.

3 Državna ureditev

»Določbe o sodstvu lahko zelo dobro prestanejo presojo z vidika mednarodnih standardov na tem področju... Vzpostavljajo ustavni okvir v razmerju do sodstva v Gibraltarju, skladno z načeli, ki se uporabljajo v večini demokratičnih držav. Hkrati pomenijo pomembno in korenito modernizacijo sedanje ustave Gibraltarja z vidika sodstva.«⁴⁰

Pravni red Gibraltarja temelji na gibraltarskem ustavnem redu iz leta 1969, v kombinaciji z uredbami z zakonsko močjo,⁴¹ običajnim pravom, konvencijami ter pravno prakso. Poglavitni pravni viri Gibraltarja so zakonske uredbe, pravo Evropske skupnosti in sodni precedensi. Če pride do težav pri razumevanju hierarhije pravnih virov, se njihovo reševanje prenese na sodišča. Civilno pravo Gibraltarja v veliki meri izhaja iz običajnega prava, obstaja pa tudi več pravnih predpisov o posebnih področjih, ki so bila potrebna natančne ureditve.⁴²

3.1 Primarna zakonodaja

Primarna zakonodaja nastaja v *House of Assembly*. Preden lahko predlog zakona postane zakon, ga mora odobriti večina v *House of Assembly*, kraljica ali v njenem imenu guverner Gibraltarja⁴³ pa morata dati svoje soglasje. Večino zakonskih predlogov v *House of Assembly* predstavijo ministri takoj po postopku dogovarjanja o predlogu.

House of Assembly sestavlja petnajst voljenih članov, osem jih tvori vlado, sedem pa opozicijo. Ko je predlog zakona predstavljen v *House of Assembly*, nastopi razprava o načelih predloga, čemur sledi podrobna presoja s strani komisije in nadaljnja razprava

⁴⁰ Vaughne Miller: Gibraltar: diplomatic and constitutional developments, Research Paper 6/48, House of Commons Library, str. 34.

Dostopno: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2006/rp06-048.pdf> (18. 8. 2010).

⁴¹ Angl. Ordinances, zakoni Velike Britanije, ki so prek Odloka Sveta (angl. Order in Council) umeščeni v gibraltarski pravni red.

⁴² Takšni predpisi so npr. pravila o živalih in pticah, predpisi o hrupu letal, odlok o javnem zdravju, predpisi o zaporih idr. Vsa pisana zakonodaja, ki velja za Gibraltar, je dostopna na: http://www.gibraltarlaws.gov.gi/full_index.php (23. 7. 2010).

⁴³ Guverner Gibraltarja je predstavnik britanske monarhije, ki ga imenuje kraljica Velike Britanije na predlog britanske vlade. Vloga guvernerja je de facto opravljati funkcijo poglavarja države, odgovoren je neposredno predsedniku in drugim članom gibraltarske vlade. Poleg tega je odgovoren za varnost in obrambo Gibraltarja. Trenutni guverner od oktobra 2009 dalje je poročnik general Sir Robert Fulton.

v *House of Assembly*, upoštevajoč vse značilnosti, prednosti in morebitne slabosti predloga; na tej točki se obravnava tudi amandma je komisije.

Ko gre predlog skozi vse parlamentarne postopke, se ga pošlje guvernerju Gibraltarja v »kraljevo odobritev«, s čimer postane uredba z zakonsko močjo. V veljavo stopi z dnem objave v Uradnem listu Gibraltarja. V praksi večina uredb že določa datum začetka veljavnosti ali predvidi izdajo odloka o pričetku veljavnosti uredbe z zakonsko močjo.

Spori glede interpretacije zakonodaje ter morebitni očitki o neustavnosti zakonskih predpisov se rešujejo na sodiščih.⁴⁴

3.2 Podrejena (subsidiarna) zakonodaja

Nekatere uredbe z zakonsko močjo vsebujejo pooblastilo guvernerju ali ministrom za ustvarjanje dopolnilne zakonodaje v obliki odlokov, sklepov ali pravil. Vsaka uredba določa namen in razloge za nujnost nastanka in uporabe določenega predpisa. V nekaterih redkih primerih poleg določitve pričetka veljavnosti uredbe ali dopolnilnih podrobnosti, potrebnih za implementacijo, lahko dopolnilna zakonodaja nastane tudi kot popravek uredbe z zakonsko močjo.

Postopkovne zahteve za vzpostavitev določenega dopolnilnega predpisa so odvisne od izvirne uredbe, ni pa nujno, da mora biti takšen predpis predmet kakršnegakoli parlamentarnega postopka. Glede veljavnosti dopolnilnih predpisov obstaja splošno pravilo, da mora biti vsa dopolnilna zakonodaja objavljena. Nekateri odloki in drugi predpisi preidejo v veljavo z objavo v Uradnem listu, če ni določeno drugače.

Vsi pravni akti podrejene zakonodaje morajo izpolnjevati pogoje uredbe, ki je omogočila njihov nastanek, in bodo neveljavni, če bo v njihovih določbah prekoračen namen, zaradi katerega so prišli v veljavo. Podrejena zakonodaja lahko preide v postopek ugotavljanja neveljavnosti tudi v drugih primerih: na primer, če je dopolnilni predpis v nasprotju s pravicami, ki jih določa primarna zakonodaja, kot je gibraltarski ustavni red iz leta 1969, alineposredno uporabljivo evropsko pravo. Tovrstna vprašanja se rešujejo na Vrhovnem sodišču Gibraltarja, kjer je običajno sredstvo zoper

⁴⁴ European Judicion Network in civil and commercial matters, Legal order – Gibraltar. Dostopno: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_gib_en.htm (13. 8. 2010).

nezakonitost in protiustavnost akta odločba o njegovi ničnosti ali protiustavnosti.

3.3 Sodišča

Odločitve gibraltarskih sodišč imajo pomembno vlogo pri razvoju prava. Ne samo, da ustvarjajo pravila, kako interpretirati zakonodajo, temveč tudi oblikujejo osnove običajnega prava Gibraltarja,⁴⁵ ki temelji predvsem na pravilih običajnega prava Anglije in Walesa. Seveda ni namen tega prispevka, da bi pojasnil in opisal sistem običajnega prava, kljub temu pa bom za lažje razumevanje strukture pravnega reda Gibraltarja na kratko obrazložila njegove smernice.

Običajno pravo, katerega pomemben element je doktrina sodnih precedensov (angl. *stare decises*), izhaja iz odločitev sodišč v že obravnavanih primerih (angl. *caselaw*).⁴⁶ Za razumevanje delovanja doktrine sodnih precedensov je treba vedeti, odločbe katerih sodišč zavezujejo ostala sodišča pri odločanju in kateri elementi teh odločitev bodo uporabljeni v določenem primeru. Splošno pravilo o tem, odločbe katerih sodišč zavezujejo ostala sodišča pri odločanju, je, da morajo nižja sodišča upoštevati odločitve višjih sodišč.

Postopki iz obligacijskih razmerij ter trgovinskega in družinskega prava se v največji meri vodijo na Vrhovnem sodišču Gibraltarja (angl. *Supreme Court*), ker je prvostopenjsko sodišče (angl. *Court of First Instance*) omejeno na tožbene zahteve, ki ne presegajo 1000 GBP.⁴⁷ Mirovno sodišče Gibraltarja⁴⁸ ima v določenih primerih pristojnost odločanja v družinskih in nekaterih drugih zadevah. Sodne odločbe tega sodišča niso zavezujoče za to sodišče ali za katerokoli drugo sodišče. Mirovno sodišče in sodišče prve stopnje zavezujejo sodne odločbe vrhovnega sodišča, pritožbenega sodišča (angl. *Court of Appeal*) in državnega sveta zaupnikov (angl. *Privy Council*).

⁴⁵ Torej veliko večino obligacijskih razmerij in pravila trgovinskega prava.

⁴⁶ To v osnovi pomeni, da mora sodnik pri sojenju v določenem primeru soditi v skladu s pravnimi načeli, izhajajočimi iz prejšnjih primerov z enakimi pravnimi vprašanji; kjer tak precedens veže sodnika, mora ta razumno slediti odločitvi sodišča iz prejšnjega primera. Prim. Rene David, Grassman Gunther: Uvod v velike sodobne pravne sisteme, Prva in druga knjiga, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998–1999.

⁴⁷ Britanski funt je denarna valuta v Veliki Britaniji, 1,00 GBP = 1,22141 EUR.

⁴⁸ Angl. The Magistrates' Court, primarno je to kazensko sodišče.

Vrhovno sodišče obravnava pritožbe zoper sodne odločbe sodišča prve stopnje. Razen tega deluje tudi kot sodišče prve stopnje za civilne zadeve, ki presegajo določeno vrednost. Nekatere postopke (npr. zaradi obrekovanja in presoje ustavnosti) je mogoče sprožiti le pri vrhovnem sodišču. O zadevah običajno odloča sodnik posameznik. Njegova odločitev pa je zavezujoča za nižje sodišče, ni pa strogo zavezujoča za drugega sodnika pri vrhovnem sodišču. Za vrhovno sodišče so zavezujoče sodne odločbe pritožbenega sodišča in državnega sveta zaupnikov.

O pritožbah na pritožbenem sodišču odloča senat dveh ali treh sodnikov (angl. *Lords Justices of Appeal*). Njihove odločitve so zavezujoče za nižja sodišča in za samo pritožbeno sodišče. Kljub temu obstaja več izjem od pravila, da so prejšnje sodne odločbe pritožbenega sodišča zavezujoče za to sodišče.⁴⁹ Za pritožbeno sodišče so zavezujoče sodne odločbe državnega sveta zaupnikov.

Dokončno pritožbeno sodišče za Gibraltar je državni svet zaupnikov s sedežem v Londonu. Pritožbe običajno obravnava Sodni odbor (angl. *Judicial Committee*), ki ga sestavlja pet sodnikov.

Sodne odločbe državnega sveta zaupnikov so zavezujoče za vsa sodišča na hierarhično nižjih stopnjah. Državni svet zaupnikov običajno zavezujejo sodne odločbe, ki jih izda, vendar se lahko poznejše sodne odločbe razlikujejo od prejšnjih, če se to zdi ustrezno (ob upoštevanju nevarnosti, da lahko to moteče vpliva na že vzpostavljeno ureditev). V povezavi z zadevami prava Evropske skupnosti pa je najvišji organ Sodišče Evropskih skupnosti. Ugotoviti je treba tudi, kateri deli sodne odločbe so zavezujoči. Za drugo sodišče je zavezujoč *ratio decidendi*⁵⁰ sodne odločbe. Deli sodne odločbe lahko obravnavajo pravna načela, ki so *obiter dicta*,⁵¹ so pa lahko prepričljiva in pomagajo pri odločitvi. Ob tem sodišče ne uporabi *ratio decidendi* prejšnje zadeve, če obstajajo bistvene razlike med dejstvi prejšnje zadeve in zadeve, ki jo obravnava sodišče. Namesto tega sodišče utemelji razliko s prejšnjim primerom (utemelji, da *ratio decidendi* ni pomemben za zadevo, ki jo obravnava).

⁴⁹ Npr. če sodišče, ki je izdalo prejšnjo sodno odločbo, ni upoštevalo ustrezne zakonodaje ali obveznega organa in bi sicer o zadevi odločilo drugače, če obstajajo nasprotujoče si sodne odločbe pritožbenega sodišča o zadevnem vprašanju ali če je prejšnja sodna odločba pritožbenega sodišča v neskladju s poznejšo sodno odločbo državnega sveta zaupnikov.

⁵⁰ To so pravne trditve, ki jih je sodišče obravnavalo kot obvezne stopnje za odločitev v zadevi.

⁵¹ Niso bistvena za odločitev sodišča in niso zavezujoča za odločitev v zadevi.

Tudi če sodne ugotovitve niso zavezujoče, so pogosto prepričljive in pomagajo pri odločitvi. Sodišča lahko upoštevajo tudi sodne odločbe drugih jurisdikcij običajnega prava (npr. Avstralije, Kanade ter Nove Zelandije) in teoretična dela.

Pomemben vidik sistema običajnega prava je objava sodnih odločb. Sodne odločbe se izdajajo javno, čeprav obstajajo pri tem nekatere izjeme.⁵² Pomembne sodne odločbe se lahko objavijo tudi v pravnih poročilih Gibraltarja (angl. *Gibraltar Law Reports*).⁵³

3.4 Nesamoupravno ozemlje

Ustanovna listina Združenih narodov v svojem 73. členu, ki govori o nesamoupravnih ozemljih, nalaga sledeče:

»Člani Združenih narodov, ki so odgovorni ali pa prevzemajo odgovornost za upravljanje ozemelj, katerih ljudstva še niso dosegla polne stopnje samouprave, pripoznavajo načelo, da so najprej dolžni upoštevati koristi prebivalcev teh ozemelj, in kot sveto dolžnost sprejemajo obveznost, da bodo v okviru sistema mednarodnega miru in varnosti, postavljenega s to Ustanovno listino, v največji možni meri skrbeli za blaginjo prebivalcev teh ozemelj in da bodo v ta namen:

a) zagotovili primerno spoštovanje kulture teh ljudstev, njihov politični, ekonomski, socialni in prosvetni napredek, pravično ravnanje z njimi in njihovo varstvo pred zlorabami,

b) razvijali njihovo sposobnost za samoupravo, primerno upoštevali politične težnje ljudstev in jim pomagali pri progresivnem razvoju njihovih svobodnih političnih ustanov v skladu s posebnimi okoliščinami vsakega ozemlja in njegovih ljudstev ter z različnimi stopnjami njihovega napredka,

c) utrjevali mednarodni mir in varnost,

d) se zavzemali za konstruktivne ukrepe za razvoj, spodbujali raziskovalna dela, sodelovali med seboj in, kadar in kjer je primerno, s specializiranimi mednarodnimi organizacijami, zato da bi se v praksi dosegli socialni, ekonomski in znanstveni cilji, ki so navedeni v tem členu, in

e) redno pošiljali z upoštevanjem omejitev, ki bi jih utegnili narekovati varnost in ustavni oziri, generalnemu sekretarju v ve-

⁵² Npr. v zadevah v zvezi z otroki ali vprašanji nacionalne varnosti.

⁵³ European JudicionNetwork in civil and commercial matters, Legal order – Gibraltar. Dostopno: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_gib_en.htm (13. 8. 2010).

dnost statistične in druge tehnične podatke o ekonomskih, socialnih in prosvetnih razmerah na ozemljih, za katera so odgovorni, ki pa ne spadajo k ozemljem, za katera se uporabljata XII. in XIII. poglavje.»⁵⁴

4 Pravica Gibraltarcev do politične samoodločbe (samoopredelitve)

»Generalna skupščina Združenih narodov poziva vladi Španije in Združenega kraljestva, da prisluhneta interesom in težnjam Gibraltarcev in sprejmeta dokončno rešitev glede vprašanja Gibraltarja, ki bo v skladu z resolucijami Združenih narodov ter načeli in duhom Ustanovne listine Združenih narodov. Ta poziv je treba razumeti skladno s siceršnjim nestrinjanjem skupščine, da bi se kakršenkoli proces pogajanj o Gibraltarju začel v nasprotju z voljo Gibraltarcev.«⁵⁵

4.1 Pravica do samoodločbe kot temeljna pravica

Pravico do samoodločbe (tudi samoopredelitve) je treba razumeti kot temeljno (politično) pravico v sodobni, politično organizirani in demokratični družbi.⁵⁶ Dr. Teršek pojasnjuje,⁵⁷ da jo lahko označimo tudi kot »teoretično predpostavko«, saj je

»politična oblast utemeljena s suvereno odločitvijo naroda kot nosilca neodtujljive pravice do politične samoodločbe in samobitnosti. Pojem naroda gre razumeti kot skupek zgodovine in tradicije, temeljnih pravil, načel, vrednot, pričakovanj ipd. Je širši od pojma ljudstva kot skupnosti določenih in živečih posameznikov.

...

Ideja o ljudeh kot nosilcih oblasti je neposredno povezana z načelom demokratičnosti, ki je tudi temeljno ustavno načelo civilizacijskega okolja, v katerem živimo. Neposredno povezana

⁵⁴ Glej United Nations Charter, Chapter XI, Declaration regarding Non-Self-Governing Territories, Article 73. Dostopno: <http://www.hawaii-nation.org/art73.html> (15. 8. 2010).

⁵⁵ Consensus Decision Before UN Committee Today. Gibraltar Chronicle. Dostopno: <http://www.chronicle.gi/search.php> (21.8.2010).

⁵⁶ Prim. Juraj Andrassy, Božidar Bakotić, Budislav Vukas: Mednarodno pravo, Zagreb, Školska knjiga, 1995.

⁵⁷ Andraž Teršek: Suverenost, ljudstvo in človekove pravice, Revus – revija za evropsko ustavnost (2009) 9, str. 45, 49–51.

pa je tudi z načelom in teoretično predpostavko o suverenosti naroda. Narod gre razumeti kot politični koncept, ki pooseblja in predstavlja določeno zgodovino in tradicijo, določena temeljna pravila (norme), vrednote in načela, pa tudi interese, hotenja, pričakovanja ipd. preteklih in bodočih rodov. Razumemo ga tudi kot politično skupnost, politični duh, politično samobitnost z določeno in vsaj deloma opredeljivo vsebino. Narod ima (pod določenimi pogoji, ki jih opredeljuje mednarodno pravo) pravico do samoopredelitve in samoodločbe, do uresničitve politične samobitnosti v obliki države. Dejansko to pravico uresniči politično organizirana skupnost konkretnih in živečih posameznikov, ki politično in po vzpostavitvi države pomeni ljudstvo. Tako narod kot politični in ustavnopravni koncept razpolaga tudi z ustavodajno oblastjo. V tem oziru je narod suveren.

...
Ideja (predpostavka) o suverenosti naroda pomeni, da je ustavno načelo demokratičnosti, ki obliko državne ureditve opredeljuje kot demokratično, utemeljeno z načelom suverene samoodločitve (politične samoopredelitve) naroda oziroma njegove politične samobitnosti. Iz te pa vznikaja ustavno načelo, da imajo politično in organizacijsko-legitimacijsko, tudi (re) vzpostavitevno oblast v državi ljudje oziroma ljudstvo. Idejo, da je ljudstvo (edini) nosilec oblasti, je zato treba razumeti kot organizacijsko ustavno načelo in legitimacijsko izhodišče, ki izhaja iz koncepta ljudstva kot predstavnika naroda in naroda kot politične skupnosti z določenimi in opredeljivimi lastnostmi, ki odražajo predvsem določeno zgodovino, tradicijo, temeljna pravila in načela, hotenja in pričakovanja ipd. Narodu gre politična samobitnost kot suverena pravica do politične samoopredelitve. Ljudstvo je del naroda. Tako politično kot tudi pravno izhaja iz naroda. Politično obstaja zaradi predpostavke o suverenosti naroda pri političnem samoopredeljevanju (organiziranju v obliki države) in njegove politične samobitnosti.«

Sodnik Dillard pa je v svojem ločenem mnenju, ki ga je spisal v zadevi *Western Sahara*, med drugim zapisal:

»It is for the people to determinate the destiny of the territory and not the territory the destiny of the people.«⁵⁸

⁵⁸ Glej *Western Sahara Case* (1975), ICJ Rep. 122. Dostopno: <http://www.icj-cij.org/docket/files/61/6211.pdf> (26.8.2010).

Leathley⁵⁹ pojasni mednarodnopravno razumevanje pravice do samoodločbe z naslednjimi besedami:

»Kot norma iuscogensima pravica do samoodločbe višji status kot katerakoli druga v mednarodnem pravu. Je norma, ki je splošno sprejeta in pripoznana s strani mednarodne skupnosti držav, ki ne dopušča nikakršnega odstopanja in je lahko spremenjena z nadomestno normo splošnega mednarodnega prava z enakim značajem. V jeziku prakse, države zavezuje na nacionalni in mednarodni ravni interakcije. Še več, države zavezuje, da se vzdržijo ravnanj, s katerimi bi utegnile omejevati zmožnosti ljudi, da uresničijo svojo pravico do samoodločbe, in zanje ustvarja pozitivno obveznost, da zagotovijo uresničitev te pravice.«

4.2 Politična samoodločba Gibraltarcev

Pravica do samoodločbe je torej temeljna pravica oziroma načelo mednarodnega prava. Kljub temu pa lahko pri pravici do samoodločbe pride do razlik med normativno ureditvijo te pravice in politično realnostjo, tj. objektivnimi možnostmi za njeno uresničitev v praksi.⁶⁰ To velja tudi za primer Gibraltarja.

Če mednarodna skupnost soglaša, da gre na Gibraltarce gledati kot na »narod«,⁶¹ bi jim morala priznati tudi pravico do samoodločbe.⁶² Velika Britanija pa pravico Gibraltarcev do samoodločbe in njihovo morebitno neodvisnost pogojuje s soglasjem Španije,

⁵⁹ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 177. Avtor omenja razlikovanje med zunanjo (angl. external) in notranjo (angl. internal) suverenostjo in se med drugim sprašuje, ali gre pri pravici do samoodločbe naroda za juscogens mednarodnega prava (str. 170–183). Prim. tudi mnenje Lorda Thomasa v pismu za časnik Times: »It is ...much the best approach to the matter, recalling that Spain is a member of Nato and the European Union. ... A similar arrangement has existed for hundreds of years in Andorra. The situation might be different if Gibraltar continued to play an essential part in British defence policy; but it has not done so for a long time.« Nav. po Miller, Vaughne: Gibraltar, The United Kingdom and Spain, Research Paper, 98/50, 22. april 1998, House of Commons Library. Dostopno: <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp98/rp98-050.pdf> (20. 8. 2010).

⁶⁰ Na to opozarja tudi Leathley. Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 177.

⁶¹ Oziroma »konstitutivno ljudstvo«, ki lahko odloča o svoji politični usodi. Glej Keith Azopardi: Sovereignty and the Stateless Nation. Gibraltar in the Modern Legal Context, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2009, ki na str. 2 predlaga uporabo pojma »narod brez države« (angl. Stateless nation) in to utemelji z obstojem zgodovinskih, političnih in pravnih razlogov. Podrobneje jih utemelji v 3. poglavju.

⁶² Prim. Keith Azopardi: Sovereignty and the Stateless Nation. Gibraltar in the Modern Legal Context, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2009, str. 107 in nasl.

pri čemer se sklicuje na določbe Pogodbe iz Utrechta.⁶³ K temu vprašanju se bomo vrnili v petem poglavju, kjer bo predstavljen proces sprejemanja nove gibraltarske ustave.

Ob tem tudi ne gre spregledati problema *pravice do odcepitve*. Postavlja se namreč vprašanje, ali pravica do samoodločbe vključuje tudi pravico do odcepitve. Ta pravica ni temeljna pravica ali temeljno načelo mednarodnega prava. Določena politična entiteta (skupnost ljudi), ki živi na določenem ozemlju, se zgolj iz tega naslova po mednarodnem pravu nima pravice preprosto »odcepiti« kot nova politična entiteta/država od dotedanje, širše politične skupnosti/države. Politična entiteta oziroma politično organizirana skupnost ljudi, ki zase terja priznanje politične neodvisnosti, mora izpolnjevati dodatne (zgodovinske, kulturne, socialne, politične, pravne ipd.) pogoje. Neobstoj pravice do odcepitve kot temeljnega načela ali pravice mednarodnega prava izhaja tudi iz Ustanovne listine OZN in resolucij Generalne skupščine OZN.⁶⁴ Sama po sebi je po mednarodnem pravu temeljna pravica samo pravica do politične samoodločbe.⁶⁵ Ta pa pravice do odcepitve ne vključuje avtomatično.⁶⁶

Vprašanje odcepitve je posredno povezano z ozemeljskim vprašanjem. V tem primeru se zdi, da je treba opraviti tehtanje med pravico do ozemeljske celovitosti in pravico do samoodločbe. Iz prakse OZN izhaja, da se lahko takšno tehtanje razlikuje od primera do primera.⁶⁷ Španija trdi, da gre pri Gibraltarju za vprašanje njene ozemeljske celovitosti. Zato bi po njenem mnenju morebitna neodvisnost Gibraltarja pomenila razcep nacionalne enotnosti in poseg v njeno ozemeljsko celovitost. Pravici do ozemeljske celovitosti daje prednost pred pravico do samoodločbe.⁶⁸

⁶³ Glej Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 174, ki pojasnjuje stališče Združenega kraljestva do pravice gibraltarskega naroda do samoodločbe: »Thus, it is the position of Her Majesty's Government that there is no constraint to that right, except that independence would only be an option for Gibraltar with Spain's consent.«

⁶⁴ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, posebej str. 172, 175.

⁶⁵ Spomniti velja na zgodovinsko dejstvo, da tudi v času osamosvajanja Slovenije ni prišlo do odcepitve, temveč do razpada in razdružitve skupne države Jugoslavije. O tem glej Ciril Ribičič: Ustavno-pravni vidiki osamosvajanja Slovenije, ČZ Uradni list RS, 1992.

⁶⁶ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 175. Navaja Colina Warbrick: States and Recognition in International Law, v International Law Need Page Numbers, Malcolm D. Evans (Ur.), Oxford University Press, 2003, str. 215. Leathley (2007), str. 175.

⁶⁷ Glej npr. tudi Western Sahara Case (1975), ICJ Rep. 122.

⁶⁸ Leathley npr. sklene, da tudi spremembe gibraltarske ustave iz leta 1969 ne morejo in ne bi smele učinkovati kot preprečitev pravice do samoodločbe in da obstoj te pravice ni pogojen z njenim

A pri takšnem prepričevanju mednarodne skupnosti utegne biti neuspešna.⁶⁹

5. Snovanje nove ustavne ureditve Gibraltarja: Izhodišče in trenja

*Gre za ustavni krog oblasti, kjer je suverenost utemeljena z ljudmi kot njenim izvorom, hkrati pa ljudi pooblašča za sprejemanje zakonov ali za vladanje samim sebi. S tega vidika so ljudje tako vzpostavitvena moč ustav kot tudi locus suverenosti.*⁷⁰

Nova gibraltarska ustava vsebuje določbo o pravici do samoodločbe. V prvem poglavju z naslovom »Zaščita temeljnih pravic in svoboščin« (angl. *Protection of Fundamental Rights and Freedoms*) določa:

»Glede na to, da imajo vsa ljudstva pravico do samoodločbe, lahko na podlagi te pravice svobodno določajo svoj politični položaj, svobodno stremijo k ekonomskemu, socialnemu in kulturnemu razvoju ter svobodno razpolagajo s svojimi naravnimi bogastvi, brez predsodkov do obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja na podlagi načel mednarodnega prava.«

In nadaljuje:

izrecnim zapisom v ustavo. Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 178 in 182. Neuberger meni, da gre v primeru Gibraltarja za tipičen primer »zunanje samoodločbe«, ki daje ljudem pravico, da se odločijo, pod katero suvereno oblastjo želijo živeti. Zahteva Gibraltarcev po neodvisnosti pa pomeni uveljavljanje pravice do »nacionalne ali notranje samoodločbe«, ki ljudem omogoča izbiro oblike vladavine oziroma odločitev o neodvisnosti. Glej Benjamin Neuberger: National Self-determination: A Theoretical Discussion, *Nationalities Paper* (2001) 29, Vol., str. 391–418.

⁶⁹ Glej Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, *Oregon Review of International Law* (2007) 153, Vol. 9, str. 180, kjer pojasnjuje, da Španija ne bo imela lahke naloge vpeljati argument ozemeljske celovitosti kot pomemben argument v razpravo o bodočem statusu Gibraltarja, še težje pa bo utemeljila prednost takšnega argumenta pred pravico do samoodločbe.

⁷⁰ »... [I]t is a constitutional cycle of power, with sovereignty depending on people for its source and then, in turn, empowering people to make laws or to govern themselves. Seen that way people are both the constituent power of constitutions and the locus of sovereignty.« Keith Azopardi: *Sovereignty and the Stateless Nation. Gibraltar in the Modern Legal Context*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2009, str. 1.

»Uresničevanje te pravice se mora spoštovati v skladu z navedbami Ustanovne listine Združenih narodov in mednarodnimi pogodbami.«

Moč teh besed potrjuje Ustavi priloženo pismo, podpisano s strani nekdanje britanske zunanje ministrice Margaret Beckett istega dne, ko je kraljica potrdila novo Ustavo. Pismo sporoča:

»Od Združenih narodov leta 1946 pripoznano nesamoupravno ozemlje Gibraltar uživa pravice, dodeljene z Ustanovno listino Združenih narodov. Vlada Njenega Veličanstva podpira pravico do samoodločbe gibraltarskega ljudstva, določeno z Ustanovno listino Združenih narodov, izvzemajoč stališče Vlade Njenega Veličanstva, že velikokrat izrečeno v Parlamentu in v drugih okoliščinah, da v skladu z desetim členom Pogodbe iz Utrechta pripade Španiji prednostna pravica, če se Velika Britanija kadarkoli odreče vrhovni oblasti nad Gibraltarjem. Stališče Vlade Njenega Veličanstva je, da ta pravica nima nobenih omejitev, neodvisnost Gibraltarja pa bi bila možna le ob soglasju Španije.«

Priloženo pismo opozarja tudi na stališče Gibraltarja, ki si razlaga navedbo iz desetega člena Pogodbe iz Utrechta kot absolutno zagotovitev pravice do neodvisnosti:

»Vlada Njenega Veličanstva opozarja, da Gibraltar ne deli mnenja o obstoju takšne omejitve in da njegova odobritev nove Ustave temelji na tej podlagi.«

Britanska vlada odločno nasprotuje trditvi, da je pravica do samoodločbe mednarodnopravna norma *ius cogens*.⁷¹ Medtem ko očitno priznava obstoj omenjene pravice kot takšne, pa ima zaradi pogodbene določbe o španskem soglasju kot pogoju za vzpostavitev neodvisnosti Gibraltarja zadržke glede načina njene uresnitve v praksi. Postavlja se vprašanje, kakšen je torej smoter pravice do samoodločbe, če ne vodi v politično neodvisnost Gibraltarcev kot naroda in jim ne omogoči, da se odrešijo svoje kolonialne preteklosti...⁷²

⁷¹ Kogentno pravo je pravo, ki nalaga določeno ravnanje in vedenje kot brezpogojno obveznost.

⁷² Prim. L. Acosta de la Torre: *La Cuestion de Gibraltar* (1869).

Določba iz Pogodbe iz Utrechta se sama po sebi še ne zdi kontroverzna. Nasprotno, zdi se, da bi bila kontroverzna le, če bi se deseti člen Pogodbe razlagal kot določba, ki ustvarja trajno kolonizacijo Gibraltarja in mu trajno onemogoča neodvisnost. Takšne razlage pa ne gre sprejeti. Besedilo desetega člena omenjene pogodbe tega pravzaprav sploh ne določa. Kaj torej deseti člen Pogodbe pomeni za Gibraltarce?⁷³ Določa, da kljub prenosu določenih pravic nad Gibraltarjem v izvrševanje Združenemu kraljestvu Španija ohranja končno besedo glede prenosa vrhovne oblasti nad Gibraltarjem pred komerkoli drugim. In kot kaže politična realnost, bo Španija obdržala svojo vlogo »političnega vratarja« *ad infinitum*, kajti trenutno politično vzdušje v Španiji izraža veliko nenaklonjenost želji gibraltarskega naroda po neodvisnosti.⁷⁴

Morda so razlogi za to v zavedanju Španije, kako veliko so Gibraltarciv zadnjem času dosegli s pogajanjem. Medtem pa Britance zadovoljuje prepričanje, da bo, če si bodo Gibraltarci z vsemi sredstvi prizadevali za neodvisnost, soglasje Špancev po vsej verjetnosti povsem nepomembno za doseg tega cilja. Španija, Združeno kraljestvo in Gibraltar soglašajo glede tega, da je treba Gibraltar dekolonizirati. Na tem temelju se bo vprašanje rešilo bodisi v skladu s svobodno izraženo željo ljudstva na tem ozemlju bodisi z uveljavljanjem vrhovne oblasti kolonialnih sil v nasprotju z zahtevami Gibraltarcev.⁷⁵

⁷³ Za primerjavo naj omenim prebivalce Tokelaua, ki so pred časom naznanili pravico do samoodločbe in kljub temu na volitvah izglasovali, da ostanejo del Nove Zelandije. Tako rekoč sta dve strani lahko povsem kompatibilni in popolna neodvisnost v takem primeru ni nujna posledica razglasitve pravice do samoodločbe. O tem glej The Electoral Knowledge Project, Tokelau Referendum on Self-Government (2007). Dostopno: <http://aceproject.org/today/feature-articles/tokelau-referendum-2007> (26. 8. 2010).

⁷⁴ Christian Leathley: Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution, Oregon Review of International Law (2007) 153, Vol. 9, str. 183–185. »Spain, which has had problems over self-determination for its own regions, has always refused to accept that Gibraltarians can decide their future. Previous governments would not have shaken hands with them over anything. Spain's centre-right opposition will chide the Socialist government, although the new approach should improve relations with Britain, a European Union partner.« Between a Rock and a hardplace. The Economist, 21. september 2006. Dostopno: <http://www.economist.com/node/7953911> (10. 8. 2010).

⁷⁵ »Največji problem v pogovorih o Gibraltarju je v tem, da kakih 30.000 prebivalcev otoka ne želi, da bi Gibraltar spadal pod Španijo.« Dnevnik, 18.3.2002. Dostopno: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/19742> (19. 8. 2010). »Tisoči prebivalcev Gibraltarja so se včeraj dopoldne prišli za roke in sklenili živo verigo okoli male, a pomembne britanske kolonije na vstopu z Atlantika v Sredozemsko morje. Niso proslavili le 300. obletnice, odkar je znamenita »Skala« pod britansko krono, veriga je bila nedvoumno sporočilo kolonije sosednji Španiji, ki je to pomembno pomorsko oporišče izgubila v kratki bitki 4. avgusta 1704, naj tudi v prihodnje ne računa na spremembo političnega statusa tega delčka Iberskega polotoka... [Z]daj velja, da se o položaju kolonije brez pristanka tamkajšnjih prebivalcev ni moč pogajati s Španci. Da bi se torej v bližnji prihodnosti kaj spremenilo, skorajda ni pričakovati, saj je bil na neobveznem referendumu o skupni špansko-britanski suverenosti nad Gibraltarjem predlog zavrnjen s skoraj 99 odstotki glasov, podobno kot leta 1969, ko so »Gibraltarenos« enako odločno zavrnili priključitev takrat še frankistični Španiji. Del prebivalcev kolonije se sicer zavzema

6. Izbrana dodatna vprašanja politične in pravne identitete Gibraltarja

»Nacionalne težnje so rezultat dveh okoliščin: boj za neangleško, a kljub temu britansko identiteto in nasprotovanje sosednji Španiji, ki s svojimi ozemeljskimi zahtevami nasprotuje pravici do samoodločbe Gibraltarcev. Narodna identiteta ne temelji na ideologiji čistosti, temveč na pozitivnem vrednotenju različnosti in multietničnosti.«⁷⁶

6.1 Gibraltar v Evropski uniji

Gibraltar je edino britansko čezmorsko ozemlje, ki je tehnično del Evropske unije, nima pa članstva v Uniji, saj je Združeno kraljestvo dejansko odgovorno za njegove zunanje interese.

V Izjavah, priloženih sklepni listini medvladne konference, ki je sprejela Lizbonsko pogodbo,⁷⁷ je v 55. členu zapisana izjava Kraljevine Španije in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, ki zadeva Gibraltar:

»Pogodbi se uporabljata za Gibraltar kot evropsko ozemlje, za katerega zunanje odnose je odgovorna država članica. To ne pomeni sprememb stališč zadevnih držav članic.«⁷⁸

Evropska unija se skozi svojo zakonodajo ne opredeljuje do vprašanja statusa Gibraltarja in pravice njegovega naroda do samoodločbe. Še več, o zadevi ne podaja stališč, temveč prepušča reševanje problema procesu pogovorov in pogajanj med tremi vpletenimi stranmi.

Evropsko sodišče je leta 2006 presodilo, da je tožba Španije zoper Združeno kraljestvo, ki naj bi z dovoljenjem Gibraltarju, da

za samoodločbo, vendar pa gre ta v nos tako Londonu kot Madridu. Gibraltarski parlament pa je ob obletnici pripravil tudi uradno deklaracijo, s katero nasprotuje kakršnemukoli prenosu suverenosti na Španijo.« Dnevnik, 5.8.2004. Dostopno: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/90851 (20.8.2010). Prim. tudi A deal too far? Britain and Spain are talking of joint sovereignty. Gibraltarians are twitchy. The Economist, 12. januar 2002. Dostopno: <http://www.economist.com/node/941105> (25.8.2010).

⁷⁶ Gibraltar. Dostopno: <http://www.everyculture.com/Ge-It/Gibraltar.html> (20. 8. 2010).

⁷⁷ Lizbonska pogodba z dne 13. 12. 2007 dopolnjuje že veljavni Pogodbo o Evropski uniji (Maastrichtsko pogodbo) in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Glej EUR-lex. Dostopno: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:SL:HTML> (23. 8. 2010).

⁷⁸ Uradni list Evropske unije C 83/335. Dostopno: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0335:0360:SL:PDF> (24. 8. 2010).

sodeluje pri volitvah v Evropski parlament skupaj z Jugozahodno Anglijo, kršilo evropsko zakonodajo, povsem neutemeljena.

Gibraltar je del Evropske unije od dneva priključitve k Evropski gospodarski skupnosti skupaj z Združenim kraljestvom leta 1973. Čeprav je del Evropske unije, pa je Gibraltar zunaj carinske unije in območja VAT (DDV) ter je izvzet iz skupne kmetijske politike.⁷⁹ Schengensko sodelovanje⁸⁰ velja tudi za Gibraltar, čeprav ni del območja brez nadzora na meji, zato se mejni pregledi med Gibraltarjem in Španijo še zmeraj izvajajo.

6.2 Pridobitev statusa prebivalca Gibraltarja

O prošnjah za stalno prebivanje v Gibraltarju odloča Glavni urad za priseljence (angl. *Principle Immigration Office*) na podlagi Uredbe o nadzoru priseljevanja (angl. *Immigration Control Ordinance*)⁸¹ in politike priseljevanja ter v skladu z navodili guvernerja po posvetovanjih z gibraltarsko vlado.

Med tistimi, ki želijo živeti v Gibraltarju, poznamo štiri kategorije, in sicer:

Gibraltarci in Britanci, ki so zaposleni v službi angleške kraljice ali v vladni službi Gibraltarja;

- osebe, poročene s prebivalcem Gibraltarja;
- državljani Evropske unije;
- nedrjavljani Evropske unije.

6.3 Pravica Gibraltarcev in Britancev, zaposlenih v službi angleške kraljice ali v vladni službi, do stalnega prebivanja v Gibraltarju

Gibraltarcem in Britancem, zaposlenim v službi angleške kraljice ali v vladni službi Gibraltarja, se avtomatično prizna pravica do stalnega prebivanja v Gibraltarju, ne da bi potrebovali kakršnokoli dovoljenje.⁸²

⁷⁹ Skupna kmetijska politika je bila vzpostavljena pred 50 leti, kmalu zatem, ko je bilo za ustanovitelji Evropske unije desetletje pomanjkanja hrane in so začeli subvencionirati proizvodnjo osnovnih živil, da bi zagotovili samozadostnost in varnost preskrbe s hrano.

⁸⁰ Posamezniki uživajo pravico do prostega gibanja znotraj schengenskega območja. Namen schengenskega sodelovanja je zaščita ljudi in njihove lastnine z omejevanjem možnosti zlorabe te pravice. To vključuje okrepljeno in učinkovito sodelovanje med policijskimi in carinskimi organi, organi za nadzor zunanje meje in pravosodnimi organi vseh držav članic, ki je potrebno zaradi odprave notranjih meja. Dostopno: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1157&lang=SL> (24. 7. 2010).

⁸¹ Uredba o nadzoru priseljevanja ureja pravice vstopa in prebivanja v Gibraltarju.

⁸² RecruitSpain: Whocanlive in Gibraltar? Dostopno: <http://www.recruitspain.com/whocanliveingib>.

6.4 Pridobitev pravice do stalnega prebivanja v Gibraltarju za osebe, poročene s prebivalcem Gibraltarja

Na področju priseljevanja je gibraltarska zakonodaja do žensk dokaj diskriminatorna. Negibraltarcu, ki je poročen z Gibraltarko, se avtomatično prizna pravica do stalnega prebivanja v Gibraltarju, medtem ko za obratno situacijo ta pravica ne velja. Oseba ženskega spola, ki se poroči z Gibraltarcem, mora pridobiti dovoljenje za prebivanje, čeprav ji bo v praksi dovoljenje izdano najmanj za čas trajanja življenja njenega soproga na ozemlju Gibraltarja.⁸³

6.5 Pridobitev pravice do stalnega prebivanja v Gibraltarju za državljane Evropske unije

Uredba o nadzoru priseljevanja odreja državljanom Evropske unije privilegiran položaj. Državljan Evropske unije lahko vstopi v Gibraltar z veljavno osebno izkaznico ali s potnim listom matične države članice. Če se prijavi na Glavnem uradu za priseljence za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje, bo dovoljenje izdano za dobo najmanj petih let pod dodatnim pogojem, da je samozaposlen in da zaposlitev traja vsaj dvanajst mesecev od datuma prijave.

Oseba, ki se želi zaposliti v Gibraltarju, mora biti uspešna v roku šestih mesecev od dneva začetka iskanja zaposlitve. Nato ji urad odobri certifikat za bivanje v trajanju pogodbe o zaposlitvi ali v trajanju petih let, če je pogodba o zaposlitvi sklenjena za več kot dvanajst mesecev.

Če oseba prebiva v Gibraltarju na podlagi dovoljenja za prebivanje v trajanju petih let in medtem izgubi zaposlitev, mora v roku šestih mesecev od izgube zaposlitve poiskati novo zaposlitev.

V skladu z direktivami o pravicah prebivanja (angl. *RightsofResidenceDirectives*) lahko prijavo za prebivanje poda tudi vsak državljan Evropske unije, ki ne išče zaposlitve v Gibraltarju, če izpolni zahteve urada za priseljence, da ne bo postal javno breme ter da ima urejeno prebivališče in zdravstveno zavarovanje zase in za morebitne odvisne družinske člane.

Poleg naštetega ima guverner Gibraltarja diskrecijsko pravico,

htm (27.8.2010).

⁸³ Ibid. O tem glej tudi BritishExpats.com: Gibraltar HELP PLEASE. Dostopno: <http://britishexpats.com/forum/showthread.php?t=377826> (27. 8. 2010).

da podeli dovoljenje za stalno prebivanje vsakemu Negibraltarcu, ki ima britanske korenine, dokaže svoj »dober značaj« (angl. *good-character*) in bo po njegovem mnenju pridobitev za družbo.⁸⁴

6.6 Pridobitev pravice do stalnega prebivanja v Gibraltarju za nedržavljanke Evropske unije

Nedržavljanom Evropske unije se pravica do prebivanja ne dodeli avtomatično. Glavni urad za priseljence si pridržuje pravico do podelitve dovoljenja za prebivanje od dveh dni do enega leta tistim, ki so zaposleni in imajo delovno dovoljenje.

Splošna politika urada za priseljence temelji na pravilu, da se nedržavljanom Evropske unije dodeli pravica do prebivanja v Gibraltarju v trajanju njihovega delovnega dovoljenja. Takoj ko jim pogodba o zaposlitvi preneha, morajo v najkrajšem možnem času poiskati drugo delovno mesto.⁸⁵

Nedržavljan Evropske unije, ki nima zaposlitve v Gibraltarju, nima pravice zaprositi za stalno prebivanje.⁸⁶

6.7 Ekonomski položaj Gibraltarja

»Štirje poglavitni »motorji« gibraltarskega gospodarstva so pristanišče, obrambno ministrstvo, turizem in finančni center. Gibraltarska vlada je poskusila z udejanjanjem silovitega investicijskega programa v infrastrukturi kot zagotovilo, da Gibraltar z lahkoto izpolnjuje mednarodne ekonomske standarde. Danes je na voljo široka paleta trgovskih centrov, industrijskih obratov, poslovnih prostorov in veliko možnosti za namestitve.«⁸⁷

6.7.1 Davčne oaze v svetu

Davčne oaze so države ali deli držav z ugodnejšim davčnim sistemom, ki v svoji zakonodaji opredeljujejo nizko ali nično davčno

⁸⁴ RecruitSpain: Whocan live in Gibraltar? Dostopno: <http://www.recruitspain.com/whocanliveingib.htm> (27. 8. 2010).

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Takšna oseba mora najprej poiskati zaposlitev in pridobiti delovno dovoljenje. O tem glej tudi Gibraltar, Citizens advice bureau, Persons wishing to reside in Gibraltar. Dostopno: <http://www.cab.gi/start/residency-in-gibraltar-othermenu-28.html> (24. 8. 2010).

⁸⁷ GibraltarOffshore.com, Everything you wanted to know about offshore Gibraltar, About Gibraltar. Dostopno: <http://www.gibraltaroffshore.com/gibraltarlegalsystem.htm> (26. 8. 2010).

stopnjo in druge ugodnosti za tuja podjetja oziroma za nerezidente.

V svetovni in domači literaturi se poleg izraza *davčna oaza* pogosto uporabljajo izrazi »offshore«, ⁸⁸ davčni paradiž, davčni raj in proste cone.

Davčne oaze obstajajo tako dolgo kot obdavčenje. Njihovi začetki segajo v antično Grčijo, ko so trgovci blago hranili na otokih blizu Aten, da so se izognili dvoodstotnemu uvoznemu davku. V 15. stoletju je Flandrija, ki je bila takrat mednarodno trgovsko središče, imela le malo ali nič omejitev pri izmenjavi blaga. Od 16. do 18. stoletja je bila znana davčna oaza Nizozemska, njena pristanišča so zato postala največja na svetu.

Prvi primer novodobne davčne oaze je Švica. Mnogo pred drugo svetovno vojno se je ta država razvila v raj za kapital. Anonimni bančni računi so omogočali, da je v času nemirov kapital pobegnil iz Rusije, Nemčije, Južne Amerike, Španije in z Balkana. Z drugo svetovno vojno pa se je dotok kapitala v Švico še povečal, saj so davki drugod po svetu naraščali, da bi zadovoljili socialne potrebe in potrebe po obnovi. Švica je bila pri tem izjema, saj davki niso naraščali kot drugod, ker je bila država neodvisna in ni bila neposredno vpletena v vojne. Velik zasuk na področju davčnih oaz se je zgodil po 11. septembru 2001 in terorističnih napadih na Združene države Amerike. Šest tednov po napadih je ameriška vlada izdala ameriški patriotski akt, ⁸⁹ katerega pomemben del je povezan z bančništvom v davčnih oazah in preprečevanjem pranja denarja.

Med davčnimi oazami je veliko podobnosti, kljub temu pa so nekatere bolj primerne za določene dejavnosti od drugih. Govorimo o funkcionalni razdelitvi davčnih oaz, pri čemer je pomembno, kako davčna oaza ureja in upravlja različne poslovne sektorje in pravne subjekte. Tako so nekatera območja bolj zanimiva in primerna za bančništvo, druga za upravljanje skladov, razvoj e-trgovine, registracijo plovil⁹⁰, registracijo holdingov, de-

⁸⁸ Offshore v dobesednem prevodu pomeni eksteritorialni del ali, drugače povedano, »izven obale«, kar je bila tudi značilnost nekaterih davčnih oaz, še posebej v preteklosti. Še danes obstaja veliko davčnih oaz, ki ustrezajo tej terminologiji, kot so npr. naslednje otočne davčne oaze: Kajmanski otoki, Bahamski otoki, Ciper, Vanuatu, Deviški otoki in druge. Vendar pa izraz offshore danes vsebinsko ni več ustrezen, saj obstaja veliko davčnih oaz, ki nimajo teh značilnosti (npr. Švica, Luksemburg, Gibraltar itd.).

⁸⁹ Dostopno: <http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.pdf> (26. 8. 2010).

⁹⁰ Za registracijo plovil v davčnih oazah se uporablja tudi izraz »zastave ugodnosti«. Gre za znan pojav v pomorstvu, ko se neko plovilo registrira v tuji državi z namenom znižanja stroškov ali izogitve državnih regulativ. Registracija plovil v ugodnejših režimih se je začela že v 20. letih prejšnjega stoletja,

javnost zavarovalništva, igralništva ali za zaščito intelektualne lastnine.⁹¹

6.7.2 *Davčna oaza Gibraltar*⁹²

Ko je Gibraltar postal kolonija Velike Britanije, so se zaostрили odnosi s Španijo, prišlo je do izolacije in gospodarske krize. Vodstvo kolonije je poskušalo krizo ublažiti z ureditvami, ki so podjetjem omogočale velikodušne davčne ugodnosti.⁹³ Gibraltar se je uveljavil kot privlačna davčna oaza za podjetja iz Azije, saj je služil kot most za dostop do Evrope.⁹⁴ Gibraltar ima razmeroma visoke davke, vendar omogoča tudi zelo nizke davke tako za pravne kot tudi za fizične osebe.

Bistvo davčnih oaz je zakonodaja, ki posebnim vrstam družb omogoča posebno ugodnost, in sicer 25-letno oprostitev davka od dohodka. Ta določba pa ima dve omejitvi, in sicer mora biti promet podjetja v celoti ustvarjen zunaj ozemlja Gibraltarja, poleg tega pa se mora dobiček razdeliti med osebe, ki nimajo stalnega prebivališča v Gibraltarju.

Dejstvo, da je razvitost e-trgovinske dejavnosti močno odvisna od razvitosti telekomunikacijskega sektorja, je zelo pomembna prednost Gibraltarja, saj so oblasti leta 2004 uvedle popolno liberalizacijo telekomunikacijskega sektorja.

Gibraltar ima ambiciozne cilje postati vodilni ponudnik globalne e-trgovine. Vlada je v ta namen ustanovila poseben svetovadni organ za svetovanje pri e-poslovanju. V svetovanje so vključeni vladni uradniki, oddelek za svetovanje na področju informacijske

ko so Američani, da bi se izognili prohibiciji na alkohol, plovila registrirali v Panami. Davčne oaze, primerne za registracijo plovil, so: Ciper, Gibraltar, Guernsey, Jersey, Otok Man, Luksemburg, Madeira, Malta, Monako, Velika Britanija, Dubaj, HongKong, Singapur, Antigva in Barbuda, Aruba, Bahami, Barbados, Belize, Bermudi, Britanski Deviški otoki, Kajmanski otoki, Dominica, Nizozemski Antili, Panama, St. Kitts in Nevis, St. Vincent in Grenadini, Turks in otoki Coicos, Cookovi otoki, Vanuatu, Nova Zelandija, Marshallovi otoki, Samoa, Liberija, Mauricius, Sejšeli.

⁹¹ O tem glej tudi Zdenka Serne: *Davčne oaze*, diplomsko delo, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, 2004.

⁹² Glej tudi Gregor Miklič, Maja Zaman: *Dejavnost družbe kot dejavnik pri izbiri davčne oaze*, Organizacija(2008) 5, let. 41.

⁹³ Prim. GibraltarOffshore.com, Everythingyouwanted to knowaboutoffshore Gibraltar, Advantages of Gibraltar. »In addition to the opportunities arising from Gibraltar's status in the EU, it is also the only jurisdiction that offers a flexible tax regime (25-yearcertificates), a specific exclusion from the EU requirement to levy VAT, and regulatory standards matching the EU and UK but retaining the flexibility of a small jurisdiction. All these factors make Gibraltar unique in many respects, and all of them are able to attract offshore investors.« Dostopno: <http://www.gibraltaroffshore.com/gibraltaradvantages.htm> (29. 8. 2010).

⁹⁴ Naj na tem mestu omenim, da je uradni jezik v Gibraltarju angleški, španščina pa je neuradni jezik.

tehnologije, ministrstvo za trgovino in ministrstvo za telekomunikacije.⁹⁵

6.7.3 Davek na dodano vrednost v Gibraltarju

Pristopna pogodba Združenega kraljestva k Evropski skupnosti iz leta 1973 v svojem 28. členu določa izključitev Gibraltarja iz evropske carinske unije, zato je obravnavan kot »ostali svet«.

Ali to pomeni, da je treba pri prodaji dobrin v Gibraltar cenam izdelkov dodati davek na dodano vrednost (v nadaljevanju: DDV)? Odgovor je odvisen od tega, kaj se prodaja, dobrine ali usluge.

Dobrine, ki so izvožene v Gibraltar, so lahko oproščene britanskega DDV pod pogojem, da se vodi evidenca o izvozu ter shranjuje ustrezna dokumentacija.

Za blago, ki je v Združeno kraljestvo uvoženo iz Gibraltarja in ostalih držav evropskega carinskega območja, ni obvezno plačati davka na dodano vrednost.

Ker Gibraltar nima svojega lastnega sistema obdavčitve z DDV, naj britanski uvoz ne bi bil obdavčen z omenjenim davkom, medtem ko je uvoz dobrin v Veliko Britanijo lahko obdavčen s standardnim angleškim DDV, ki znaša 17,5 odstotka. Znesek se na zahtevo povrne, seveda ob upoštevanju ustreznih pravil glede povračila.

Storitve, ki se nanašajo na nepremičnine (nepremičninske agencije, arhitekturne in gradbene storitve, hotelske storitve itd.) v Gibraltarju, niso obdavčene.

Načeloma so storitve, ki se izvajajo v Gibraltarju, lahko obdavčene. Glede obdavčitve velja splošno pravilo, po katerem je DDV treba plačati za večino storitev med dobaviteljem Britancem in stranko Gibraltarcem.

Proste davka so kulturne, športne, znanstvene, izobraževalne, intelektualne, odvetniške, računalniške, bančno-zavarovalniške in nekatere druge storitve, ki se izvajajo na gibraltarskih tleh.⁹⁶

⁹⁵ Glej tudi Welcome to Gibraltar, e-business. Dostopno: http://www.gibraltar.gov.uk/business/e_business.php (26. 8. 2010).

⁹⁶ Small Business and Tax Blog, VAT and Gibraltar. Dostopno: <http://www.brighton-accountants.com/blog/vat-uk-gibraltar/> (28. 8. 2010).

7 Zaključek

»In the most important development on the Gibraltar question in decades Jack Straw, Foreign Secretary, and his Spanish counterpart Miguel Angel Moratinos meeting in Madrid signalled what could be the start of a new process and the end of the so called 'Brussels process' – talks with an open agenda in which Gibraltar would have its voice... The »modalities« for this dialogue are to be agreed »by all the concerned parties... The Spanish government have seen that Gibraltar is in no mood to accept a sovereignty deal and take the view that a confrontational line will go nowhere... It follows that the priority now will be to remove restrictions, having recognised that a hostile attitude by Madrid gets them nowhere.«⁹⁷

Gibraltar, skalnato ozemlje na jugu Iberskega polotoka, je že 300 let predmet spora med Španijo in Veliko Britanijo. V letih 1462–1704 je spadalo k Španiji, s Pogodbo iz Utrechta pa je leta 1713 vrhovno oblast nad njim prevzelo Združeno kraljestvo. Leta 1830 je Gibraltar postal britanska kronska kolonija. Po referendumu leta 1969 in s sprejemom Ustave je dobil obsežno notranjo avtonomijo. Španija ga od leta 1954 zahteva zase, zato od leta 1993 potekajo britansko-španska pogajanja o njegovem prihodnjem statusu.

Razumljivo je, da gibraltarski narod ostro nasprotuje alternativni o pretrganju vezi z Britanci in po dolгих letih britanskega načina življenja (od popoldanske angleške čajanke pa do praznovanja noči čarovnic) tudi morebitnemu prenosu vrhovne oblasti na Španijo. Če od daleč opazujemo navade prebivalcev Gibraltarja, bi lahko rekli, da so očitno britanske. Vendar pa je tudi zavest ljudstva tista, ki determinira narod. Kellermanova v svoji knjigi o Gibraltarju omenja besede anonimnega Gibraltarca, ki pravi: »Radi smo državljani Velike Britanije, toda na prvem mestu smo Gibraltarci.«⁹⁸

Nekje med zavedanjem svojega strateškega in političnega pomena v mednarodnem prostoru ter zahtevami za priznanje pravice gibraltarskemu narodu do samoodločbe je prišlo do tega, da Španija ni več edini Gibraltarjev nasprotnik. Tudi naraščajoče

⁹⁷ Future of Gibraltar. NewsfromSpain. Dostopno: <http://www.euroresidentes.com/Blogs/2004/10/future-of-gibraltar.htm> (23. 9. 2010).

⁹⁸ Anja Kellerman: A New New. English Language, Politics and Identity in Gibraltar, Die Deutsche Bibliothek, Heidelberg, 2001, str. 47.

razočaranje nad britansko oblastjo in njene občasne grožnje so Gibraltarce spodbudile k prizadevanjem za zaščito svojega statusa kot naroda in k okrepljenim zahtevam za udejanjanje svojih pravic, predvsem pravice do samoodločbe in politične neodvisnosti.⁹⁹

Verjetno je najzahtevnejši korak pri reševanju vprašanja vrhovne oblasti nad Gibraltarjem prav postavitev vseh pomembnih okoliščin v moderni pravni kontekst in obuditev zavesti o političnem pluralizmu tudi na življenjskem območju Gibraltarcev kot »naroda brez države«. Zato mora iskanje končne rešitve glede vprašanja Gibraltarja potekati s sodelovanjem in enakovredno vključitvijo vseh strani v pogajanja. Dogovarjanje zgolj dveh vpletenih strani, Velike Britanije in Španije, in izključevanje Gibraltarcev iz tega procesa zagotovo ni prava pot.

⁹⁹ Nekdanji predsednik gibraltarske vlade Joe Bossano je leta 1991 v intervjuju za španski časopis *Cambio* 16 glede statusa Gibraltarcev v evropskem prostoru izjavil: »De la unica manera que Gibraltar puede tener un futuro es como parte de una Europa federal, donde el gibraltareño sea reconocido como un pueblo europeo.« Anja Kellerman: *A New New. English. Language, Politics and Identity in Gibraltar*, Die Deutsche Bibliothek, Heidelberg, 2001, str. 48.